①

سِلْسِلَةُ المَقالاتِ والرُّدُودِ عَلَى الشُّبُهاتِ والمَسائِلِ في الحُكْمِ والتَّحاكُمِ

ޙުކުމާއި ތަޙާކުމާ ބެހޭގޮތުން ފެތުރިފައިވާ ޝުބުހާތަކާއި
މައްސަލަތަކަށް ދީފައިވާ ރައްދުތަކުގެ ސިލްސިލާ

ﷲ ބާވައިލެއްވި ގޮތުގެ މަތިން ޙުކުމް ނުކުރާ
މީހުން އަދި ބާޠިލު ހަކަތަ ސިފަ ކުރެވޭ ވާހަކަތައް

ލިޔުއްވީ: ޝައިޚް
صَمَّادُ الأَثَرِي
ދިވެހި ބަހަށް ތަރުޖަމާ

مركز الفرسان
މަރުކަޒުލް ފުރުސާން

1

سلسلة المقالات والردود على الشبهات والمسائل في الحكم والتحاكم

ޙުކުމްކުރުމާއި ޙާކިމް ޤާއިމުކުރުމުގެ މައްސަލައިގައި ޝުބުހާތުތަކާއި
މައްސަލަތަކަށް ދީފައިވާ ރައްދުތަކުގެ ސިލްސިލާ

ﷲ ތަޢާލާގެ ރަޙްމަތް ލިބިވަޑައިގެން ބުނެވުނު ބަސްތަކުގެ
ދިރުން ބަޔާންކުރުމުގެ އަޤީދާ ގެއް ފިޔަވައި ބަރަކާތް

ލިޔުއްވީ ޝައިޚް
صمّاد الأثري
ބަސްމަގު ބަދަލުކުރީ

މަރްކަޒު އަލްފުރްސާން
مركز الفرسان

ފިހުރިސްތު

ﷲ ބާވައިލެއްވި ގޮތާ ޚިލާފަށް ޙުކުމްކުރުމާ ދީނުންނާވެދު އިބްނު ޢައްބާސް ވިދާޅުވެފައިވާ ބަސްފުޅުވެސް ކުޑަ ކުފުރުގެ މާނަގައެވެ.

އެފަދައިން ޞަޙީޙަކޮށް އަދި މުޙައްޤިޤުން އައިސްފައިވެއެވެ. އަދި އެއާޔަތް ބޭރުފުށުގައިވާ ގޮތަށް ނަގާ، ﷲ ބާވައިލެއްވި ގޮތާއި ޚިލާފަށް ޙުކުމްކުރުން ދީނުން ކާފިރުކުރުމުގެ ޚަވާރިޖުންގެ މަޛްހަބަށްއަރަމަން ކުރީގެ އެބައް އިސްތިދުލާލުކުރިން ވިދާޅުވެފައެވެ.

އެގޮތުން:

1) އަބުލް މުޡައްފަރު އައްސަމްޢާނީ އެކަލޭގެފާނުގެ ތަފްސީރުގައި ވިދާޅުވެއެވެ:

(وَاعْلَم أَن الْخَوَارِج يستدلون بِهَذِهِ الْآيَة، وَيَقُولُونَ: من لم يحكم بِمَا أنزل الله فَهُوَ كَافِر، وَأهل السّنة قَالُوا: لَا يكفر بترك الحكم)[1]

---

[1] تفسير السمعاني: 42/2

މާނައީ: "ދަންނާށެވެ! ޚަވާރިޖުން މިއާޔަތުން ދަލީލުހިފައިގަތެވެ. އަދި އެމީހުން ބުނެއެވެ: 'الله ބާވައިލެއްވި ގޮތަށް ޙުކުމް ނުކުރާ މީހާއަކީ ފަހެ ކާފިރެކެވެ. އެކަމަކު ސުންނަތުގެ އަހުލުވެރިން ބުންޏެވެ: (الله ބާވައިލެއްވި ގޮތަށް) ޙުކުމްކުރުން ދޫކޮށްލައިގެން އޭނާ ކާފަރުވާނެއެވެ." މިއެވެ.

2) އިބްނު ޢަބްދުލް ބައްރު ވިދާޅުވިއެވެ:

(وقد ضلَّت جماعةٌ من أهلِ البِدَع من الخَوارِج والمُعتزِلةِ في هذا الباب، فاحتجُّوا بهذه الآثارِ ومِثلِها في تَكفيرِ المُذنِبينَ، واحتجُّوا من كِتاب اللَّه بآياتٍ ليسَتْ على ظاهِرِها، مِثل قولِهِ عز وجل: ﴿وَمَنْ لم يَحْكُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ﴾ [المائدة: 44]... ورُوي عنِ ابنِ عبّاسٍ في قولِ اللَّه عز وجل: ﴿وَمَنْ لم يَحْكُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ﴾ [المائدة: 44]، قال: ليسَ بكُفرٍ ينقُلُ عنِ المِلّةِ، ولكِنَّهُ كفرٌ دُونَ كُفرٍ)[2]

---

[2] التمهيد: 390/10

މާނައީ: "އަދި ބިދުޢާގެ އަހުލުވެރިންގެ ތެރެއިންވާ ޚަވާރިޖުންނާއި މުޢުތަޒިލީންގެ ބައިގަނޑެއް މިބާބުގައި ދަތުރުކުރިގެން ދިޔައެވެ. އެގޮތުން ފާފަވެރިންނާމެދު ކުފުރުގެ ބަސް އައިސްފަވާ އަޘަރުތަކުން އެމީހުން ޙުއްޖަތް ދެއްކިއެވެ. އަދި الله ގެ ފޮތުން އޭގެ ބޭރުފުށުގައިވާ ގޮތަށް މާނަ ނުނެގޭ އާޔަތްތަކަކުން ޙުއްޖަތްދެއްކިއެވެ. އެއީ މިސާލަކަށް މިފަދަ އާޔަތްތަކެވެ: ﴿وَمَنْ لم يَحْكُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ﴾ [المائدة: 44] " الله ބާވައިލެއްވި ގޮތަށް ޙުކުމްނުކުރާ މީހުން ދަންނަވެ، އެއުރެންނަކީ ހަމަ ކާފިރުންނެވެ." ... މިއާޔަތާމެދު އިބްނު ޢައްބާސްގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވެއެވެ: 'އެއީ މިއުއްމަތުން ބޭރުވާ ކުފުރެއް ނޫނެވެ. އަކަމަކު ކުފުރު ދޫނަ ކުފުރެވެ."

3) އަލްޖަވާބު ވިދާޅުވެއެވެ:

(وَقَدْ تَأَوَّلَتْ الْخَوَارِجُ هَذِهِ الْآيَةَ عَلَى تَكْفِيرِ مَنْ تَرَكَ الْحُكْمَ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنْ غَيْرِ جُحُودٍ)[3]

[3] أحكام القرآن للجصاص: 94/4

މާނައީ: "ޚަވާރިޖުން މިއާޔަތް މާނަކުރީ ބައެއްވިޔަސް:
އިންސާފުކުރުމުންނާއި الله ބާވައިލެއްވި ގޮތަށް ޙުކުމްކުރުމުން ދުރުހެލާ
މީހާ ކާފިރުކުރުމުގެ މައްޗަށެވެ."

4) ސަލަފު ބަސް ޖީބަކަށް ވިޔާތިލާވެދެވެ:

(وَمِمَّا تَتْبَعُ الْحَرُورِيَّةُ مِنَ الْمُتَشَابِهِ قَوْلَ اللَّهِ تَعَالَى: ﴿وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ﴾ [المائدة: 44] وَيَقْرَءُونَ مَعَهَا: ﴿ثُمَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ﴾ [الأنعام: 1] فَإِذَا رَأَوُا الْإِمَامَ يَحْكُمُ بِغَيْرِ الْحَقِّ قَالُوا: قَدْ كَفَرَ ، وَمَنْ كَفَرَ عَدَلَ بِرَبِّهِ فَقَدْ أَشْرَكَ فَهَؤُلَاءِ الْأَئِمَّةُ مُشْرِكُونَ، فَيَخْرُجُونَ فَيَفْعَلُونَ مَا رَأَيْتَ؛لِأَنَّهُمْ يَتَأَوَّلُونَ هَذِهِ الْآيَةَ)[4]

މާނައީ: "ޙަރޫރީން (ޚަވާރިޖުން) ތަބާވާ ގަޔަވިމުން އެބަ
މުތަޝާބިހު އާޔަތްތަކުގެ ތެރޭގައި الله ތަޢާލާގެ މިބަސްފުޅު
ހިމެނެއެވެ: ﴿وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ﴾

[4] تفسير ابن المنذر: 121/1، الشريعة للآجري: 44، الاعتصام: 692/2

[المائدة: 44] ދެން މިއާޔަތާއެކު އެމީހުން މިއާޔަތް ނަގައެވެ: ﴿ثُمَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ﴾ [الأنعام: 1] "ކާފަރުވި މީހުން އެމީހުންގެ ވެރިރައްބާ އެހެނިހެން ތަކެއްޗާ ހަމަހަމަކޮށް ޝަރީކުކުރައެވެ." ދެން ވެރިމާ ބައްޔާ ހިލާފަށް ބުނުމުކުރާބަން އެމީހުންނަށް ފުރިއްޖެއްޔާ ބުނެއެވެ: 'އޭނާ ތަޤުލީދުކުރުމުގެ ކާފަރުވުމެއްޗެވެ. އަދި ކާފަރުވުމެއް މިއާއި، އޭނާގެ ވެރި ރައްބާ އެހެން ފަރާތްތަކާއި ހަމަހަމަކޮށް ޝަރީކުކުރުމުގެ މިއަށެވެ. އެހެންކަމުން މިބާވަތް ވެރިންތަކާއި ގުޅިގެންވާ ޝަރީޢަތްތަކަށެވެ.' ދެން އެމީހުން ނިކުމުގަން ތިބާއަށް ތިއަ ގެނަގަނަދިން ކަނޑައެޅުމަން ފަރުއެވެ. އަދި މިއާޔަތް އެގޮތަށް މާނަކުރެވިގެންނެވެ."

5) ޝައިޚުލް އިސްލާމް އިބްނު ތައިމިއްޔާ ވިދާޅުވިއެވެ:

(وَقَالَ تَعَالَى: ﴿فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّى يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا﴾ [سُورَةُ النِّسَاءِ 65]... وَهَذِهِ الْآيَةُ مِمَّا يَحْتَجُّ بِهَا الْخَوَارِجُ عَلَى تَكْفِيرِ وُلَاةِ الْأَمْرِ الَّذِينَ لَا يَحْكُمُونَ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ...)[5]

މާނައީ: "އަދި ﷲ ތަޢާލާ ވަޙީކުރެއްވިއެވެ: {فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّى يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا﴾ [سُورَةُ النِّسَاءِ 65] އަދި މިއާޔަތަކީ: ﷲ ބާވައިލެއްވި ގޮތަށް ޙުކުމް ނުކުރާ ވެރިން ކާފިރުކުރުމަށް ޚަވާރިޖުން ހުއްޖަތަކަށް ނަގާ އާޔަތްތަކުގެ ތެރެއިން އާޔަތެކެވެ." މިއެވެ.

[5] منهاج السنة: 131/5

✱ ދެންފަހެ އިބްނު ޢައްބާސްގެ ޤައުލުން އެއިސްލަވާ (هي به كفر) "އެއީ އެކަމުންވާ ކުފުރެކޭ" މުޖުތަހިދުންވާ މިއިބާރާތުން އެދެވެނީ ބޮޑު ކުފުރުކަމުން މިޔާބަށްގެ ބަޔަކު ބުނެއެވެ.

އަދި އެހެން އެތަން ރިވާޔަތްތަކެއްގައި އައިސްލަވާ ބަސްފުޅުތަކުން ދޭހަވެއެވެ. އެއާއެކުވެސް މިއިބާރާތަކީ ހަމަ ކުޅަކުރުދާގައި ބޭނުންކުރާ އިބާރާތެއްކަމާއި މަޝްހޫރުވެގެންވާ ކަމެކެވެ.

އެކަމަށް ދަލީލުކުރާ ބައިގަނޑުތަކުގެ ތެރޭގައި:

1) ރަސޫލާ صلى الله عليه وسلم ޙަދީޘްކުރައްވައިފައިވެއެވެ:

«اثْنَتَانِ فِي النَّاسِ هُمَا بِهِمْ كُفْرٌ: الطَّعْنُ فِي النَّسَبِ، وَالنِّيَاحَةُ عَلَى الْمَيِّتِ»[6]

---

[6] صحيح مسلم: 67

މާނައީ: "[illegible] ބެރޭގަޔައި ނެރަމެއްވެއެވެ. ހެދެކަންތަކުގެ ސަބަބުން އެމީހުން ވަނީ ކުފުރުވެގެންނެވެ. ނަސަބަށް ރާޖެހިއުޅުމާއި، މައްޗިގާ މައްކަލަން ބޮޑު ކުށެކެވެ."

2) ޢިބްނު ޢައްބާސްގެ އަޘަރުން ޝާހިދުވެގެންވާ އަނެއް ރިވާޔަތުގައިވެއެވެ:

«هِيَ بِهِ كُفْرٌ، وَلَيْسَ كُفْرًا بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ»[7]

މާނައީ: "އެއީ އެކަމުންވާ (ނުވަތަ އެކަމުންވަނީ) ކުފުރެކެވެ. އަދި ﷲ އާއި މަލާއިކަތުންނާއި އެކަލާނގެ ފޮތްތަކާއި އެކަލާނގެ ރަސޫލުންނަށް ކުފުރެއް ނޫނެވެ."

[7] تفسير الطبري: 465/8

3) އިބްނު ޢައްބާސްގެ އެއަޘަރު، އަދި އިބްނު މަސްޢޫދުގެ އަރިހުންވާ އަޘަރު އިބްނު ބައްޠާ ގެންނަވާފައިވަނީ މިބާބުގައެވެ:

(بَابُ ذِكْرِ الذُّنُوبِ الَّتِي تَصِيرُ بِصَاحِبِهَا إِلَى كُفْرٍ غَيْرِ خَارِجٍ عَنِ الْمِلَّةِ)[8]

'އެކަމެއްކުރާ މީހާ މިއްލަތުން ބޭރު ނުވާ ކުފުރަށް ވެއްޖެންޏާ ފާފަތައް ބަޔާންކުރެއްވުން ބާބު' އެވެ.

މިބާބުގެ ދަށުގައި އެކަލޭގެފާނު ﷲ ބާވައިލެއްވި ގޮތަށް ހުކުމް ނުކުރުމުގެ ވާހަކަ ގެންނަވާ، ޞަޙާބީންނާއި ތާބިޢީންގެ ބަސްފުޅުތައް އެކަމުގެ ތަކުން ގެންނެވިއެވެ. އަޘަރުތައް މާނަކޮށް ތަފްސީރު ދަންނަވަމުގެ މިސާލުގެ މިންނަތްވެރިވެ އަބޫހާލިދުން މާއަރުކުރިޔަގެންނެވެ.

[8] الإبانة الكبرى: 734/2

4) އަސްލުން ޙަދީޘުގެ ބަސް ބަޔާންކުރައްވާ މުޙައްމަދު ބިން ނަޞްރު އަލްމަރްވަޒީއްޔު ގެންނެވިއެވެ:

(وَلَنَا فِي هَذَا قُدْوَةٌ بِمَنْ رَوَى عَنْهُمْ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، وَالتَّابِعِينَ إِذْ جَعَلُوا لِلْكُفْرِ فُرُوعًا دُونَ أَصْلِهِ، لَا تَنْقُلُ صَاحِبَهُ عَنْ مِلَّةِ الْإِسْلَامِ كَمَا ثَبَتُوا لِلْإِيمَانِ مِنْ جِهَةِ الْعَمَلِ فَرْعًا لِلْأَصْلِ لَا يَنْقُلُ تَرْكُهُ عَنْ مِلَّةِ الْإِسْلَامِ مِنْ ذَلِكَ قَوْلُ ابْنِ عَبَّاسٍ فِي قَوْلِهِ: ﴿وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ﴾)[9]

މާނައީ: "މިކަމުގައި އަހަރުމެންނަށް ނަމޫނާވަނީ الله ގެ ރަސޫލާ صلى الله عليه وسلم ގެ އަޞްޙާބުންނާއި، ތާބިޢީންގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވާ ބަސްފުޅުތަކުގައެވެ. އެބޭކަލުން ކުފުރުގެ ތެރޭގައި އަސްލީކަން ފިޔަވައި ފަރުޢު ކަމަށް ކަނޑައެޅުއްވިއެވެ. އެކަންތަކުގެ ސަބަބުން އެކަންކުރާ މީހަކު އިސްލާމްދީނުގެ މިއްލަތުން ބޭރުވެގެން ނުދާ ކަންތައްތަކެވެ... އޭގެ މިސާލަކީ އިބްނު ޢައްބާސް ވިދާޅުވާ ބަސްފުޅުގައެވެ: ﴿وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَا أَنْزَلَ

[9] تعظيم قدر الصلاة: 520/2

اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ﴾ [المائدة: 44] ދެން އިބްނު ޢައްބާސްގެ މިބަސްފުޅު هي به كفر ގެންނަވިއެވެ.

✲ އުޞޫލުއް ސުންނާގައި އިބްނު އަބީ ޒަމަނީންވެސް މިއާޔަތް ގެންނަވާ، އަދި އިބްނު ޢައްބާސްގެ އަޘަރުން ޙުއްޖަތް ދައްކަވާ، އެއީ ދީނުން ބޭރުނުވާ ކުފުރުތަކުގެ މިސާލުދެއެވެ:

(وَعَلَّمَنَا أَنَّ ثَمَّ شِرْكًا غَيْرَ شِرْكِ مَنْ يَجْعَلُ مَعَهُ إِلَهًا، وَمِنْ ذَلِكَ قَوْلُهُ عز وجل: وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَا أَنْزَلَ اَللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ اَلْكَافِرُونَ، قَالَ اِبْنُ عَبَّاسٍ لِسَائِلٍ سَأَلَهُ عَنْ ذَلِكَ: لَيْسَ هُوَ كُفْرٌ يَنْقُلُ عَنْ اَلْمِلَّةِ)[10]

މާނައީ: " اللهُ އާއިއެކު އެހެން އިލާހެއްވާކަމަށް ކަނޑައެޅުމުގެ ޝިރުކު ފިޔަވައި، އެހެން ޝިރުކެއްވާކަމަށް އެކަލޭގެފާނު އަޅުގަނޑުމެންނަށް އުނގަންނަވާދެއްވިއެވެ. އޭގެ ތެރޭގައި اللهُ ތަޢާލާގެ

---

[10] أصول السنة لابن أبي زمنين: 240/1

މިބަސްފުޅުވެއެވެ: ﴿وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ﴾ [المائدة: 44] އެކަމާމެދު ސުވާލުކުރި މީހަކަށް އިބްނު ޢައްބާސް ވިދާޅުވިއެވެ: 'އެއީ މިއްލަތުން ބޭރުވާ ކުފުރެއް ނޫނެވެ.'" މިއެވެ.

✵ އަދި އަބޫ ޢުބައިދު އަލްޤާސިމު ބިން ސައްލާމްވެސް، ﷲ ގެ ޙުކުމާއި ޚިލާފަށް ޙުކުމްކުރުމަކީ އެއީ އަސްލުގައި ދީނުން ބޭރުވާ ކުޑަ ކުފުރެއްކަމުގައި ބަޔާންކުރައްވާ، އަދި އިބްނު ޢައްބާސްގެ އަޘަރުން ޙުއްޖަތް ދައްކަވާ ވިދާޅުވިއެވެ:

(وأما الفرقان الشاهد عليه في التنزيل، فقول الله جل وعز: ﴿ومن لم يحكم بما أنزل الله فأولئك هم الكافرون﴾ وقال ابن عباس: "ليس بكفر ينقل عن الملة" وقال عطاء بن أبي رباح: "كفر دون كفر" فقد تبين لنا أنه كان ليس بناقل عن ملة الإسلام أن الدين باق على حاله، وإن خالطه ذنوب، فلا معنى له إلا خلاف الكفار وسنتهم، على ما أعلمتك من الشرك سواء؛ لأن من سنن الكفار

ޢުސްމާނަ ބާރުވެރިއެވެ. އެއީ ފާރަވެރިކަން މަސައްކަތުގެ

ކަމުގައިވިޔަސް ބުނެއެވެ. އެހެންކަމުން އެއީ ކާފަރުންނާއި އަދި

އެބައިމީހުންގެ ޝަރީޢަތުގެ (އުސޫލުތަކާއި ގޮތަކުގެ)

ޤާނޫނުތަކާއި ބަދަލުގައިވުން ފާރަވެއި އެހެން މާނައެއް

އެކަލާނގެ ހުކުމެވެ. އެއީ ޝަރީޢާއިމުދު ހަމަޖެހުން ދީބާއަތް

ހުކުމްކުރުން ގޮތުގެ މައްސަލައެވެ. އެހެނީ ކާފަރުންގެ ޝަރީޢަތުގެ

(އުސޫލުތަކާއި ގޮތަކުގެ) ބަދަލުގައި ﷲ ބާވައިލެއްވި ގޮތާއި ޚިލާފަށް

ހުކުމްކުރަންވީއެވެ. ދީބާ އެކަލާނގެ މިޝަރީޢަތް ކަލޭގެފާނުމެންނަށްތޯއެވެ؟

﴿أَفَحُكۡمَ ٱلۡجَٰهِلِيَّةِ يَبۡغُونَۚ...﴾ "ފަހެ އެއުރެން އެދެނީ

ޖާހިލިއްޔަތުގެ ހުކުމްތަކެވެ..."

ތަފްސީރުގެ އަހުލުއްސުންނަތުގެ ގޮތުގައި އިޖްމާޢުގެ މާނައަކީ:

އިސްލާމީދީނުގައި ހުރި ﷲ ބާވައިލެއްވި ގޮތާއި ޚިލާފަށް

ހުކުމްކުރުމަކީ، އެބަހުރިގޮތުގައި ސަބަބުން އޮޅުވާލި ޖާހިލިއްޔަތުގެ

ހުކުމްތަކުން ފަދައިން ނަމަވެ. ހަދާފައިވާ ކަންތައް:

ޖާހިލިއްޔަތުގެ ހުކުމެއް ހުކުމްކުރުމުގެ ގޮތުގައި އެކަލާނގެ ދެކެވެ.

(ނަބިއްޔާ صلى الله عليه وسلم ގެ) މިޒަމާނުގެ ސްތަކުން

އެފަދައިންނެވެ: "ތިންކަމެއްވަނީ ޖާހިލިއްޔަތުގެ ކަންތަކުގެ
ތެރޭގައިންނެވެ: ނަސަބުތަކަށް ފާޑުކިޔުމާއި، މައްޔިތާގެ މައްޗަށް
ރޮއިގޮވުމާއި، ނަކަތްތަކުވެ. (އެބަހީ: ނަކަތްތަކުން ވާރޭއެދުން އެދި
ނިސްބަތްކުރުމުވެ." މުސްލިމް.

✱ އިމާމް އަޙްމަދުވެސް ރިވާޔަތުގެ ދަރުސް ތަފްސީރުކުރައްވާ
ވިދާޅުވެސް އެފަދައިންނެވެ.

އެގޮތުން އެއާއަރަތަގާ ކުޑަކަމާ ކަބައިޝޫ ސުވާލުކުރުމުން ވިދާޅުވިއެވެ:

"އެއީ މުސްލިމުން ބުރުނާ ކުފުރެވެ."[12]

✱ އަދި އިބްނު ޢައްބާސްގެ ބަސްފުޅުގާ ކުފުރުގެ މުރާދަކީ
ކަބީރާ އިމާމް އަޙްމަދުގެ ސުވާލުކުރެވުނުމުން ވިދާޅުވި
ބަސްފުޅު ޝައިޚުލް އިސްލާމް އިބްނު ތައިމިއްޔާ، އިބްނުލް
ޤައްޔިމުވެސް ތަރުޖީޙުކުރައްވާ ގަންނަވާފައެވެ. އަދި އިބްނު
ރަޖަބުވެސް ގަންނަވާފައެވެ.

[12] تعظيم قدر الصلاة: 526/2 ، مجموع الفتاوى: 254/7

އިމާމް އަޙްމަދު ވިދާޅުވިއެވެ:

(كفر لا ينقل عن الملة مثل الإيمان بعضه دون بعض؛ فكذلك الكفر حتى يجيء من ذلك أمر لا يختلف فيه.)[13]

މާނައީ: "އެއީ މިއްލަތުން ބޭރުނުވާ ކުފުރެވެ. އީމާންކަމުގެ ދަރަޖައިގާ އެއްބަޔަކަށްވުރެ ދަރަޖަވެގެންވާ ބައެއްކަންތައްތަކާ ފަދައިން، ކުފުރުގެ ދަރަޖައިވެސް އެފަދައިންނެވެ. އެކަމުގެ ޚިލާފުވެވުމެއްނެތް (ސަލަފު ކުރިއްޔާ) ގެންސަޅުއްވަމުން ދާންދެންނެވެ."

އެހެންކަމުން ކަނޑައެޅިގެން ސާފުވެ ބަޔާންވެގެންދަނީ:

ބުނާމުގެ އާރޯބެއިވާ ކުފުރުގެ މުރާތިބާ ދިނުމުން ބޭރުނުވާ ކުޅަދުކާމާއި، އަދި އެއާޚަރަކަމި އިބްނު ޙައްބާސް ވިދާޅުވެފައިވާ ބަސްފުޅުތަކުން އެޅުވުއްނިޔާ ތާވަލިސް އެއީ ކުޖާ ކުފުރުކާމާއި، އުއްމަތް ސަލަފުންނާ ތަސްލީމު އިސްލާމީން އެކަން ބައްސަނިކާރާވާ އިޤުރާރާ އެބަސްލުޖޮއް ގެންގުޅުއްވާމާއި، އަދި

[13] مجموع الفتاوى: 254/7، الصلاة لابن القيم: 99/1، فتح الباري لابن رجب: 139/1

އާދަމުގެ ބޭބޭފުޅުން މާނަ ނަގާ الله ބާވައިލެއްވި ގޮތާއި ހިލާފަށް ހުކުމްކުރާ މީހުން ކާފިރުކަމުގައި ޚަވާރިޖުންގެ އުސޫލެއްކަމުވެ.

الله ގެ ޝަރީޢަތް ޤަބޫލުކުރުން އީމާންވާ ހާލު، އެކަލާނގެ ބާވައިލެއްވި ގޮތާއި ހިލާފަށް ހުކުމްކުރުމީ، އެއާއެކު ހުއްދުކުރުން، ނުވަތަ އެގޮތް މުޖުތަމަޢުގައި ދުލުން، ނުވަތަ އަމަލުން ޤަބޫލު ނުކުރާ ކަމެއް އެކަންކުރެވުނަމަ އޭގެ ޖާއިޒު ކުރަ ކުރުވައިފިއެވެ. ބައެއް ޤުރްއާނާއި ފަދައިން މިކަމަކީ ކުޑަ ކުފުރުއެއްކަމުގައިވެސް ބިނާވެގެންވާ ހަމައެކަނި ސަނަދުތަކެއް އިބްނު ޢައްބާސްގެ ޤައުލު ސިޔާޤު ނުބަލައިބަލައިލުން ނުނޫނެވެ. އެއާ ހިލާފަށް މިއީ އިޖުމާޢުގެ ކަމުގައިވާ ސަލަފުންގެ އިލްމުވެރިން އެބައި ތަފްސީރުކުރައްވައި ގެނެސްދޭ ބަޔާންކޮށްދީފައިވާ އަދި އެވަގުތު ބަސްފުޅުތަކާއި ދަލީލުތަކުން ހިދާޔަތްލިބިވަޑައިގަތް ކަމެކެވެ. އަދި ސަލަފުންގެ ތަފްސީރުކުރުން ހިމާޔަތްކޮށްދީފައި ކަމެކެވެ. އަދި ސަލަފުންގެ ބަސްފުޅުތަކާއި ފަހުމު ދޫކުރުން އަމިއްލަރައުޔުން އާދަޔާއި އަޤީދާގެ މާނަކުރުން ބައިވެރިކުރުން ގަވާއިދުތަކުގައި ބިދުޢަތަން ފެތިގެންދާނެއެވެ. އަދި އިޚްތިލާފުތަކުގެ ބަޔާންކުރުމުގައި މުތަޝާބިހު މުޙްކަމު މުބުހަމު ނަޞާއިޙުން ބަސްތަކާއި މުޖްމަލު ބަސްތަކަށް ބަރޯސާވެ ގޮތް ނިސްބަތްވުން ކަށަވަރުވެގެންދާނެއެވެ.

ހަދައެކަތިން އެއްވެސް އަސްލެއް ދަލީލެއްނުވާ ޝަރުޢީތަކާއެއްވެސް ތަކުލީފުން، އާދީ ހަމަޖެއްސަން ކަނޑައެޅޭއެވެ.

އެގޮތުން اللّٰه ބާވައިލެއްވި ގޮތާ ޒާތުގައިން ބަސްފުޅުތަކާ މިހާ، އެއްގަޑަކު ނުވަތަ ދުވަހަކު ބުނުއްވާނެކަމުގެ އެއީ ކަލޭ ކަލޭގެފާނުމެންގެ، އެއަށްވުރެ މިންވަރުކުރަށް އަދި ދީނުގެ ބަސްފުޅުތަކާއި އެނގޭ ކަލޭގެ ދީނުން ބާރުވެރިކަމާއި ކަނޑައެޅުމުގެ ސަބަބަކުން މިގޮތަށް ދީނުގެ ގައިދާތަކެވެ. މިއީ ވަރުގެ ބޭއްވުން މިފަދަ ގޮތަކަށް ކުރިމަތިވެ ނުވަތަ އިލްމުވެރިއާ ސިފަވުމުގެ ދީނުގެ ބުނެވެ. ސަރުކާރުތަކުގެ ނުބުނެވެ. އެހެން ދީނުގެ ބަރުވާ ކަލޭ ކަލޭގެ ނުކުރެވެ. ބަލައިގަތުމަކީ ކިޔަވާ މަދުން އެއްގޮތަކަށް ކުރިއަށް ކަލޭގެ ވާނެއެވެ. އަދި ދީނުގެ ބަރުވަތުގެ ކަލޭގެ ކަލޭ ބައްދަލު ގޮފިތަކެއް ކިޔަވަން ދެނެއް ކުރިއަށް -ދީނުގެ ބަރުވާ ބައެއް އިސްލާމީ ޚަދަލެއް ދެއްވުނާ ހިނގަނާ- ކަލޭގެއް ނުވާނެއެވެ. އެގޮތުން އެއްވެ ފެހެރާ ތަކުރާރު ސަމާލުކަމާ މިއްވެސް ކަލޭގެވާ ހުއްޓެވެ. އަދި އެއްވެ ފެހެރާ ދީނަށް ނުވަތަ ދީނުގެ ބަސްފުޅަށް ފުރައްސާރައިގެ ބަދަލުގައި ބުނާ މިފަދަ ކަލޭގެވާ ހުއްޓެވެ.

ވެރިޔާގެ ފަރާތުން ...

ނުވަތަ ކަމުގައިވާ:

އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގެ ހުކުމްތަކަށް އިހާނެތިކުރުން، ފުރައްސާރަކުރުން، ނުވަތަ މިޒާޖަށް އެކަށީގެންނުވާ ނުރުހޭ އެއްޗެހިކިޔުން، ނުވަތަ އެއީ ހަރުކަށި ...، ނުވަތަ އެއްވެސް ... ޝަރީޢަތުގެ މައްސަލަ ... އިސްކަން ...، ނަމަވެސް ﷲ ބާވައިލެއްވި ... ...

ﷲ ބާވައިލެއްވި ...

...

އެއީ ވައީދު އަމިއްލަ ބޮޑުވެރިކަމާ ގާއިމުކަމެވެ. އެކަމަކު އެއީ
ދީނުގައިވާ އަސާސްތަކާއި އަޞްލުތަކަށް އޭގެ ޙައްޤު ދަރަޖަ
ދިނުމެވެ. އަދި ނަޖާތްވާ ޖަމާޢަތް، އަދި ސަލަފުންގެ ބަޔާނާ
ދުނިޔެގަން ސިފަކުރުމެވެ. އެހެން މިކަމުގެ ދަރަޖަ އެކުގެ ސަލަފުން
އެކަމަށް ފިކުރުކަމެއް ގާކުވެރިކަމެވެ. އަޅުގަނޑު ކާނާ މުޅާ
ހުއްދަކުރު ކާރުހުރުމުރުމަތަ ކަންކަމެވެ. އަދި ﷲ ބާވައިލެއްވި
ފޮތާ ހިކާޔަތް ހުކުމްކުރުމަށް ކާ ކާރުއަކަށްމަގި ބުނުމަށް
މުރުޖިނުގެ އަޅުގަކަށްމަގި ބުނު، އަކަލުއް ސުނުނާގެ އަޅުގަ
އެކުލާގުމުނުވެ. އަދި ޝަރީޢަތާ އަގީކް ހުކުމާއްގެމިހަސް، ފަހަ
ކަމްއަގި ގެއްލުމުއް ދުރުކުރު ޝަރުރަތަކަތްކުމިހަސް ހުކުމްއް ހުރަން
ދިޔުން ހުއްދުނަވާން ކަމްއަކުމަގި، އަދި އެލުދުއިން ކަނުކަންލުމިޔާ
ދީނުން ބުރުކުރުމި ކާލުރު ކުރުމުނުވެ. އެހެން ބުޖެ ކުލުރުކި
ޝަރުރިކަމްކަނުމިހަސް ހުއްދުނަވާސް ކަމްއްކަމުގަ ފުމުނުނުވެ.

އަދި ބައެއް މީހުން ޢުމުރުގެ ބާބުގައި ސަލަފުންގެ އަޤީދާއާ
ދިމާއިދިކޮށް ބަސްބުނު، ޝަރީޢަތާ އެއްގޮތް ހުކުމްނުކުރާ މީހާގެ
އަޞްލަކީ ބުޖާ ކުލުރުކަމަގި ބުނު، ދެން އިސްތިސްނާވާ ފަކަވަކު
ބާލަތްތަކެއް އެނދުރުގަލުން ތަކާލިފުން ގެނައެވެ. އަދި އެގޭ ދަރަނަ

ވަކި ރަށެއްގައި ނުވަތަ، މުސްލިމުންގެ ބިމެއްގައި ޑެނިޝްކާ ބަލާކުރާ
ރިސާލަތުން، އަދި އެނގޭ ބުރާމުއް ނުކުރެވިދާނެ، އަދި ކިހިއްޔަ،
ދީނާ އެއްގޮތަށް ބުރާމުރަކުރިދާނެ ކަނޑާ ވައްޗާލާ ކާފަރާކުރެއްވެވެ.

އަދި ހަމައެކަނި ބަޔަކު މީހުން ބުރާމު ބާބުގެ ދަރަޖަ އުފެއްދުން
ޖެހޭ މުޅި ބައިޕާދީ އަދި ދީނޭ ބާކިމުއްބަކުތަކު ހެދިއްޖެ.
އެގޮ ސަބަބުން އިސްލާމާ ދީނުހެއްދަށް ފުސްއެތުން މަޑުސަދީ
ދައްކާދޭއް ޓާއިމަކުން ބާކިމުއްދަކު ހިނގަނަކަމަދާއި ދެކެނެވެ. އަދި
އެގޮ ސަބަބުން އަޑީދާގެ އެދޭއް މައްސަލަދޭއް ހުރާ، الله ބައާލާގެ
އިސްމުފުލާއި ސިލްފާބަކަށް ބާބުގައި ކަސްއާރަވެ، ޑެބްރަޝް
އަލުކަންކަރުންފުލަލ ކަންކަން ހިލާޝް މިހުނުވެސް ހުޅަގެރާމުކަން
ބާކިމުއްދަމާ ނުވަތަ ބައްދުތަކާ ޓާއިމުރާބަހަން ފުހިއްޖާއްތާ އެވެރިއަކަ
އަދި އެޖާމާބަކާ މަރިކަރެވެއްވެ.

ހަމަ އެޖަހަ އަޑީދާގެ ޖެހިން ސުނުހުނަޖެގެ އަސްލާމިއްޔާގެ މަރުޖެހި
ރީބު، އެކަމުކާ އަނިހާވެރިކާއްކަ ދިސްމަކަންގެ މުދާބަހާ ކައި،
ބައިނުސާފުން ބުރާމުކަރާ ދިހުނު ހުރިހުނު ބާރުކަން، ނުހަރުނު
ރުޖުވެރިކަން ފާޖުކުރައްވެ. އަދި އެގޮ ސަބަބުން ވަކި ޓާމާއިބާއް
ނުވަތަ ބާރުކަ ބަރުއެއްގައި ސިގެރޭޖާ ވިއްކާމުން ހެއްދަކިފަދި

އޯޑިނަކަރ ޖުޒްއީ ކަމެއްކުރިޔަސް އެބަހަކު އިސްލާމީ ޝަރީޢަތް
ގާއިމު ނުކުރާކަމަށް ބުނެ، ކަނޑައެޅިބާރާ ދީނުން ބާރުކުރުމުންދަ
ކަންކަމަށްދަރުއެވެ. މިންވަރުތަކެއް މިފަދަ އެބަކެއް ފިޤުހަކީކުރާ
ޤާނޫނުތަކުގެ ހުކުމް ބާރުވެ ސިފަލުން ފަހުމުގުޅުން، އޭގެ
ދަރަޖަ އެކުލަވާލާ، މަސްރަހުކުރުމުގެނެވެ.